

TIPS

om uitval bij biologisch gespeende biggen te verminderen

Aanleiding

De opfok van biologische biggen verschilt op diverse punten van die van gangbare biggen. Biologische biggen worden later gespeend dan reguliere biggen (op 6 in plaats van 4 weken) en door de beperkingen die gesteld worden aan biologisch voer is de voersamenstelling minder uitgebalanceerd dan van gangbaar voer. Ook mogen biologische varkenshouders maar in zeer beperkte mate medicijnen verstrekken. Uit een door de Animal Sciences Group van Wageningen UR uitgevoerde inventarisatie onder 14 biologische varkenshouders bleek dat de gemiddelde uitval van biggen in de opfokperiode in de periode 2004 – 2005 2,8% bedroeg; 1,0% hoger dan het landelijk reguliere gemiddelde over dezelfde periode. Hiervoor zijn verschillende verklaringen denkbaar:

► Ras varken:

omdat varkens met veel spier en weinig spek een gunstige uitbetaling opleveren, zetten biologische varkenshouders massaal de vleestypische Pietrain-eindberen in. De nakomelingen van deze beren zijn echter minder vitaal dan van andere berenlijnen, waardoor de kans op uitval groter is. De tomen die geboren worden zijn vaak te groot met (te) veel kleine(re) biggen. Dit leidt tot veel concurrentie aan de uier, waardoor er meer kans op achterblijvers of sterfte is.

► Klimaat:

de klimaatsomstandigheden zijn in biologische stallen meestal veel variabler dan in gangbare varkensstallen. Dit zou mogelijk een negatieve invloed kunnen hebben op de gezondheid van de biggen.

► Voeding:

jonge biggen hebben een uitgebalanceerd voer nodig met o.a. een hoog gehalte aan goed verteerbare eiwitten en een evenwichtig aminozuurpatroon. Het is echter lastig om een biologisch biggenvoer samen te stellen dat aan deze eisen voldoet. Hoogwaardige eiwitrijke grondstoffen van biologische herkomst zijn schaars, terwijl het niet toegestaan is om het aminozuurpatroon in evenwicht te brengen met behulp van synthetische aminozuren. Daarnaast mogen ook bepaalde verterings-bevorderende enzymen niet in het voer verwerkt worden. Tot 2004 gold dit ook voor organische zuren, maar inmiddels is de opname hiervan in het voer wel toegestaan. Vaak is biggensterfte het gevolg van een verstoorde maag darmgezondheid. In deze folder wordt ingegaan op de mogelijkheden die de biologische varkenshouder heeft om de maag darmgezondheid van de biggen te verbeteren.

De varkenshouder kan voedingsmaatregelen doorvoeren:

- 1) tijdens de dracht- en zoogperiode
- 2) tijdens de opfokperiode
- 3) of hij kan overige maatregelen toepassen.

Deze maatregelen/aandachtspunten zijn deels gebaseerd op ervaringen van biologische varkenshouders en deels op recent uitgevoerd onderzoek.

Aandachtspunten tijdens de dracht- en zoogperiode

- De **conditie van de zeugen** is zeer bepalend voor de prestaties van een vermeerderingsbedrijf. Een goede conditie van de zeugen op het moment van werpen voorkomt al veel problemen met het op gang komen en op niveau blijven van de melkproductie van de zeug. Een geschikte graadmeter voor het bepalen van de conditie is de rugspekdicke. Afhankelijk van het ras dient deze op het moment van werpen 16 – 18 mm te bedragen. Als zeugen tijdens de dracht onvoldoende voer gekregen hebben, zullen ze lichtere biggen werpen. De overlevingskans van lichte biggen is veel geringer dan van zware biggen. Magere zeugen produceren bovendien minder melk, waardoor de biggen minder zullen groeien in de kraamstal. Extra voer aan het begin van de dracht is gunstig voor het conditieherstel van de zeug zelf. Bij een krap voerschema aan het einde van de dracht kan een verhoging van de voergift het geboortegewicht van de biggen bevorderen.
- Een **te ruime conditie van de zeug** aan het einde van de dracht is echter ook niet gewenst. Een te vette zeug heeft tijdens de dracht meer onderhoudsvoer nodig. Tijdens de zoogperiode breken ze hun lichaamsreserves (vooral vet) weer af om er melk van te produceren. Deze route is echter minder efficiënt dan het rechtstreeks produceren van melk uit voer. Een te vette zeug in de kraamstal heeft bovendien meer problemen om haar lichaamstemperatuur goed te reguleren, waardoor ze met name in de warme perioden van het jaar haar warmte slecht kan afvoeren. Zeugen die te ruim in conditie zijn bij werpen nemen minder voer op in de kraamstal.

- Zorg dat de **zogende zeugen** voldoende voer opnemen (onbeperkte voeding). De zeug blijft dan beter in conditie en geeft meer melk.
- Het is van **groot belang** voor de weerstandsofbouw van de biggen dat ze voldoende biest opnemen.
- Uit **inventarisaties** op biologische bedrijven blijkt dat het verstrekken van rantsoenen die bestaan uit (zelfgeteelde) droge grondstoffen (zoals tarwe, gerst en met name CCM) en aanvullend voer de voeropname van met name de zeugen, maar ook de algemene gezondheid van de andere diercategorieën lijken te bevorderen. Het is gebruikelijk om deze eigen geteelde grondstoffen te verstrekken via een computergestuurde droogvoerinstallatie. Vanwege de mogelijkheid van dergelijke installaties om voersoorten te mengen zijn ze in staat om voerovergangen geleidelijk te laten verlopen.
- Stimuleer de voeropname** van de biggen tijdens de zoogperiode; verstrek hiertoe bij voorkeur een biologische melkkorrel of anders een biologisch speenvoer. Een goede manier om de biggen aan het eten te krijgen is het verstrekken van een melkpapje vanaf drie weken na de geboorte. Dit papje kan onderin een brijbakje gegoten worden, terwijl de voorraadbunker van de brijbak met vast voer gevuld kan worden. Het heeft echter de voorkeur om het papje in een apart trogje op de roosters te verstrekken. Het papje dient minimaal drie keer per dag vers aangemaakt en warm verstrekt te worden. Als de biggen het melkpapje goed opnemen, schakelen ze relatief gemakkelijk over op het vaste voer.
- Schakel tijdens de zoogperiode** niet over naar een ander biggenvoer.

Speende biggen te verminderen

Voedingsmaatregelen tijdens de opfokperiode

- ▶ **Blijf het voer dat verstrekt is tijdens de zoogperiode**, doorvoeren tot enkele dagen na spenen. Schakel pas over op een biggenkorrel als alle biggen na het spenen weer goed vreten (bij kleine biggen zal dit langer duren dan bij grote biggen).
- ▶ **Zorg dat de gespeende biggen** – zeker de eerste dagen na het spenen – volop water (kunnen) drinken. Het water dient bovendien vers te zijn. Controleer bovendien de waterkwaliteit minimaal 1x per jaar, wanneer u water uit een eigen bron gebruikt.
- ▶ **Het bijvoeren van CCM bevordert** – vanwege de zure eigenschappen – de maag-darmgezondheid. Een goed aangezuurde maag vormt een betere barrière voor bacteriën die via de bek het dier binnenkomen, waardoor de kans op (speen-)diarree vermindert.
- ▶ **Aangezuurd drinkwater bevordert** eveneens de maag-darmgezondheid (vooral effectief tijdens de eerste 14 dagen na spenen).
- ▶ **Als de biggen na het spenen** slecht aan het eten te krijgen zijn, voer ze dan brijpapje (gedurende de eerste twee weken na spenen). Hierna kan overgeschakeld worden op droogvoer.

Overige maatregelen

- ▶ Een voldoende hoge ruimtetemperatuur rond het werpen, tijdens de zoogperiode en na het spenen bevordert de resultaten van zeugen en biggen. Rond het werpen wordt een temperatuur van circa 20°C aanbevolen en tijdens de rest van de zoogperiode 18°C. Door de aanwezigheid van openingen naar de buitenuitloop is koude en tocht echter niet altijd te voorkomen. Probeer de weers- en windinvloeden wel zoveel mogelijk te beperken, onder andere door toepassing van windbreekgaas en gebruik van flappen bij de doorgang van binnen naar buiten. Daarnaast lijkt het toepassen van overdrukventilatie specifiek voor de biologische kraamstal een perspectiefvolle optie.
- ▶ Een onderkomen in het kraamhok, bij voorkeur met een biggenlamp erboven en voldoende strooisel, is sterk aan te bevelen. De jonge biggen hebben dan altijd een plek waar het voldoende warm is (ca. 30°C).
- ▶ Een fris maar tochtvrij klimaat in de rest van de kraamstal stimuleert de voeropname en daarmee de melkproductie van de zeugen. Hierdoor kunnen de biggen weer meer melk opnemen en daardoor sneller groeien.
- ▶ Strooi niet te veel stro in het kraamhok zelf (wel in het biggennest). Dit is voor de zeug te warm, de biggen kruipen er onder en hebben daarmee een verhoogd risico op doodliggen. Bovendien levert het de varkenshouder extra arbeid en strokosten op.
- ▶ Zorg dat de hokken gedurende de gehele zoogperiode goed droog blijven.
- ▶ Zorg dat de biggen na het spenen in een droge verwarmde stal komen met een ruimtetemperatuur die enkele graden hoger ligt dan die van de kraamstal (dus ca. 22°C).
- ▶ Ook in de biggenopfokhokken bevorderen onderkomens de resultaten en de gezondheid van de biggen.
- ▶ Houd de tomen biggen na het spenen zoveel mogelijk bij elkaar. Dit vermindert de stress na het spenen en daarmee ook de kans op uitval.
- ▶ Een andere stressverlagende maatregel is het in de kraamhokken laten liggen van de biggen na het spenen (minimaal nog 1 à 2 weken); varkenshouders die dit toepassen ervaren met name minder problemen met slingerziekte.
- ▶ Pas all in all out toe, zodat de afdelingen na iedere ronde schoon te maken en te ontsmetten zijn. Dit bevordert de gezondheid van de biggen.

Samenvattend

Gemiddeld is de sterfte onder gespeende biggen in de biologische varkenshouderij hoger dan in de gangbare varkenshouderij. Dit is het gevolg van de verschillen in houderijsystemen en voeding. Bovendien zijn de mogelijkheden om te medicineren in de biologische varkenshouderij beperkter. De varkenshouder kan zelf echter veel bijdragen aan het verbeteren van de maag-darmgezondheid en daarmee aan het verminderen van de uitval van zijn biggen. Het uitvoeren van al deze maatregelen vraagt wel extra aandacht van de varkenshouder. Toepassing hiervan zal zich echter terugvertalen in gezondere dieren, een kwalitatief beter eindproduct en meer arbeidsvreugde voor de varkenshouder.

Colofon

Animal Sciences Group van Wageningen UR
Postbus 65
8200 AB Lelystad

Contactpersoon: Marinus van Krimpen

telefoon: 0320 293507
e-mail: marinus.vankrimpen@wur.nl
internet: www.asg.wur.nl

Dit programma wordt gefinancierd door het Ministerie van LNV.

Het programma beoogt een bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van een onderscheidende en robuuste biologische veehouderij.